

Eglė ŽILINSKAITĖ
Vilniaus universitetas

ADESYVAS MIKALOJAUS DAUKŠOS POSTILĖJE¹

1. Daukšos *Postilėje*, palyginti su kitais senaisiais raštais, adesyvas gana dažnas, o be kitų jo reikšmių, yra aiškiai paliudyta pirminė, tipinė vietos šalia kokio nors objekto reikšmė. Šia reikšme vartojamas adesyvas pagrindžia keturnarę postpozicinių vietininkų sistemą, kuri kai kuriuose kituose senesiuose raštuose nebeaptinkama.

2. Jolanta Gelumbeckaitė, tyrusi linksnių ir prielinksninių konstrukcijų sintaksę Bretkūno *Biblijos* Evangelijoje pagal Luką, rašo, kad adesyvas, „kurio pagrindinė funkcija – žymėti vietą prie arba šalia ko nors, BLk, o ir kitose Evangelijose bei BApd, savo tipine reikšme visai nevartojamas“ (Gelumbeckaitė 2002, 120). Tiesa, autorė radusi vieną kalbamosios reikšmės atvejį Bretkūno *Postilėje* (*Jordanip* BP II 239₁₃, Op. cit., 120¹⁶⁵), jų galėtų būti dar keletas (pvz., *Grabiepi* BP II 17₁₆). Kitais atvejais vietos prie ko nors reikšmė Bretkūno *Biblijos* Evangelijoje pagal Luką žymima akuzatyvu, aliatyvu ir prielinksninėmis konstrukcijomis (Op. cit., 123–131).

3. Gina Kavaliūnaitė, išsamiai tyrusi adesyvo vartoseną ir visą postpozicinių vietininkų sistemą Chylinskio *Naujajame Testamente*, taip pat teigia, kad vietos prie ko nors reikšmė „Chylinskio NT vertime nėra paliudyta nė vienos adesyvo formos“ (Kavaliūnaitė 2001, 97). Ši reikšmė kalbamajame šaltinyje realizuojama prielinksnine konstrukcija *pasAcc* (Kavaliūnaitė 2003, 41). O Chylinskio adesyvai, kurių autorė radusi 507, vartojami keturiomis reikšmėmis, kurios visų pirma susijusios su gyvumo požymiu (Kavaliūnaitė 2001, 95–97). G. Kavaliūnaitė Chylinskio *Naujojo Testamento* adesyvus aprašo remdamasi gyvumo ir individualumo hierarchijomis². Tyrimas

¹ Straipsnis parengtas vykdant Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo remiamą projektą BALTILINGVA: Baltų lingvistinio paveldo tyrimai ir sklaida informacinėmis technologijomis.

² Gyvumo hierarchijoje, G. Kavaliūnaitės pateiktoje remiantis Michalo Silversteino tyrimu, daiktavardžiai ir įvardžiai gyvumo ypatybės silpnėjimo tvarka išsidėsto taip: pirmojo asmens įvardžiai, antrojo asmens įvardžiai, rodomieji ir trečiojo asmens įvardžiai, tikriniai vardai, asmenų pavadinimai, gyvų būtybių (ne žmonių) pavadinimai ir

parodo, kad aukštą vietą gyvumo ir individualumo hierarchijose užimančių žodžių vartojamas adesyvas. Paskutinių dviejų gyvumo hierarchijos pakopų (gyvų būtybių, t. y. ne žmonių, pavadinimų ir negyvų daiktų pavadinimų) adesyvų Chylinskis nevartoja visai (Op. cit., 99, statistiniai duomenys pateikti 2 lentelėje). Tuo tarpu gyvumo požymio neturinčių daiktavardžių vartojami inesyvai. Tiriamajame šaltinyje autorė radusi 4117 inesyvų, iš kurių vos keletas žymintys gyvas būtybes. Tokie Chylinskio kalbos duomenų analizės rezultatai leidžia teigti, kad inesyvo ir adesyvo vartoseną neabejotinai priklauso nuo gyvumo ypatybės: „inesyvo ir adesyvo priešprieša remiasi gyvumu, o ne žymimo erdvinio santykio atžvilgiu“, „inesyvas ir adesyvas yra vieno linksnio variantai. Adesyvas yra inesyvo variantas, būdingas gyvumo požymį turintiems vardažodžiams“ (Kavalionaitė 2003, 46, dar žr. 47, 1 schema). Ši išvada patvirtina Wojcieho Smoczyńskiego teiginį, kad „Istotna jest dalej okoliczność, że przy danym temacie litew. spotyka się z reguły nie więcej niż dwa „przypadki lokalne“. Obserwuje się współwystępowanie (I) illatiwu z lokatiwem oraz (II) allatiwu z adessiwem, a to w zależności od znaczenia tematu: przy nieżywotnych n. miejscowości – (I), przy żywotnych (zwł. osobowych) i przy n. osób – (II)“ (Smoczyński 2001, 215)³.

4. Norint palyginti adesyvo vartoseną minėtuose Bretkūno bei Chylinskio tekstuose ir Daukšos *Postilėje*, toliau tiriami Daukšos teksto adesyvai. Adesyvas iš visų postpozicinių vietininkų *Postilėje* randamas rečiausiai (iš viso ±917 kartų) ir vartojamas žemiau aptariamomis reikšmėmis.

4.1. Vietos šalia, prie kokio nors objekto reikšmė paliudyta šių daiktavardžių adesyvais: *altorius* (5x), *arka* ‘skrynia’ (2x), *durys* (1x), *grabas* (6x), *kojos* (10x), *krūtys* ‘krūtinė’ (2x), *langas* (1x), *skomia* (15x), *sostas* (1x), *stiebas* (1x), *šulinys* (1x), *ugnis* (2x), *vartai* (5x). Vieta prie objekto žymima daiktavardžių, neturinčių gyvumo požymio, adesyvais, pvz.: *ėlgeta wardu Lōzorius kuris gulėjo w á r t ū s e m p̄ i o 270_{37–38} ~ Lāzarz / ktory leżał przēde wrot y iego*

---

negyvų daiktų pavadinimai. Individualumo hierarchijoje skiriami didelio individualumo laipsnio nariai (požymiai: tikrinis, gyvas, vienaskaita, konkretus) ir mažo individualumo laipsnio nariai (požymiai: bendrinis, negyvas, daugiskaita, abstraktus) (žr. Kavalionaitė 2001, 98, 1 lentelė, 100, 2 lentelė).

³ Iliatyvo ir aliatyvo vartoseną Chylinskio NT šio teiginio neįgrindžia. G. Kavalionaitės tyrimas rodo, kad liatyvinių linksnių vartoseną priklauso nuo galinio taško pobūdžio: aliatyvą Chylinskis vartoja tada, kai galinis taškas nėra patikslintas, o iliatyvą – kai galinis taškas yra objekto viduje (2003, 47).

277⁴⁹; *patís' Waytiékus s. prieğ Mišei S. altóriu p vžmuštas* 443³⁵ ~ *Woyćiech S. przy Mšey s. v ołtarz á z ábit* 464⁸. Iš viso tokie adesyvai (įskaičiavus ir su daiktavardžiais suderintų būdvardžių *manaip, savaip, taip, šitaip* formas) sudaro 6,43% (59x) visų adesyvo pavartojimo atvejų.

Kitais atvejais daiktavardžių *kojos* (9x), *skomia* (3x), *keliai* (1x), *sostas* (1x) adesyvai vartojami kontekstuose su slinkties veiksmažodžiais *sėstis, pul-ti, stotis*, pvz.: *sezdamíes fkomíeip / ir keldamíes nūg ios* 126⁴⁵ ~ *šiadáiac v stołu* 133⁴⁰; *Pėtras / pūle kėlūšem p Iésaus / biłodamas* 288⁴ ~ *vpadł v ko-lan Iezusowych* 296⁶; *stófsímės s óstie p W. Chríftaus* 360¹² ~ *stániemy przed stolica Pána Chrystufowa* 351¹. Čia adesyvas yra vartojamas aliatyvo reikšme. Pavyzdžiui, adesyvas *kojosemp* su veiksmažodžiais *pulti, stotis* vartojamas 9 kartus, aliatyvas *kojump* – tik 2⁵. Adesyvo vartoseną galėtų lemti lenkų kalbos konstrukcija *uGen*, – ji su kalbamaisiais veiksmažodžiais vartojama ir buvimo šalia objekto, ir artėjimo prie objekto kaip galinio taško reikšme, plg.: *Tas gėras žmógus pūle kóiofiam p Wiešpaties* 369¹¹ ~ *człowiek vpadł v nog Pánřkich* 381²⁶ ir *tie dabár sedi koiofiam p Wiešpaties* 493³⁰ ~ *siedza v nog Pánřkich* 526⁴⁵. Iš 19 adesyvų *kojosemp* (tiek buvimo vietos šalia objekto, tiek galinio taško šalia objekto reikšmėmis) 17 yra verčiama lenkų kalbos prielinksninė konstrukcija *uGen*, ir 2 kartus – konstrukcija *przedInstr* (vartojamas junginys *przed nim*): *pūle kóiofiam p io* 370⁴¹ ~ *vpadłá przed nim* 383² (t. p. 74²² ~ 75²⁷). Aliatyvu *kojump* vieną kartą verčiama konstrukcija *uGen* (*pahóni puldinėieti kóium p io* 536²² ~ *vpadáiacego v nog iego* 582⁴²), o kitu atveju lenkiškame tekste randamas įprastas aliatyvo vertimo šaltinis – *doGen*: *Prasřík' / pulk' kóium p* 231⁸ ~ *Proś / do nog vpaday* 239³². Adesyvo vartoseną kalbamuosiuose kontekstuose galėtų sąlygoti ir dalyvinės konstrukcijos, pvz.: *stóiuřis ižğ vřpakalo kóiofiam p io* 476¹⁰ ~ *stánawby [...]* *v nog iego* 510²⁻³; *ioğ séduřis kóiofiam p Wiešpaties Chríftaus kláuře žódžio io* 479²³ ~ *siedzac v nog Pánřkich* 512⁵⁰.

---

⁴ Wujeko *Mažosios postilės* pavyzdžiai duodami iš trečiojo leidimo, 1590 m. (VU bibliotekos egzempliorius, sign. II 5343), o defektinės vietos – iš 2000 metų J. Palionio parengto perspaudo.

⁵ Bretkūno *Biblijos* Evangelijoje pagal Luką pastebimas priešingas reiškinys: su veiksmažodžiais *sėsti(s), gulti(s), dėti* vietos prie objekto reikšme vartojamas aliatyvas. Pasak J. Gelumbeckaitės (2002, 124t.), aliatyvo atsiradimą šiuose kontekstuose lemia veiksmažodžių junglumas.

Daukšos *Postilėje* vietos šalia objekto reikšmės adesyvas koreliuoja su prielinksninėmis konstrukcijomis *priegDat/Gen, pasAcc, tiesInstr, užGen* (plačiau Žilinskaitė 2004, 48–51)⁶. Be šių keturių konstrukcijų vietos šalia objekto reikšme retais atvejais vartojami dar du prielinksniniai junginiai: *antGen*⁷ (~ le. *uGen, nadInstr, bližuGen, naLoc*) ir *poDat* (~ le. *podInstr*), pvz.: *idant estumbit ir giartumbit ant fkomios manos karalistoia manioia* 495_{24–5} ~ *iedli y pili v stoļu moiego w kroleftwe moim* 531_{12–13}; *Ir atâio ing wîfsa báli ant Jordôno* 25₃₂ ~ *nád Jordanem* 26_{8–9}; *liépe tarnâmus po kâłnu su âřîlu lâukt'* 619₃₃ ~ *kazał ųugom pod gora z ofstem cžekác* 538₄₀; *pokrižiumi stowédama zuréio* 52_{1–2} ~ *pod krzyżem stoiac pátrzáłá* 51₁₄ (t. p. 479₂₅ ~ 512₅₂).

4.2. Gyvumo požymį turinčių žodžių adesyvai žymi vietą asmens aplinkoje, pvz.: *Tóii apîũuka Wieřpatiés Hêrodíép* 167_{a27} ~ *To našmiewiřko Páńřkie v Herodá* 173₁₅; *ii wel wêde Caiphóřeuřp / kuriám p kaip' augřcžéuřiam p kunigieř / búwo řurikímas Dáktaru ir wîřfniuiu* 159₃₄ ~ *v ktorego / iáko v nawyřžbego Biřkupá* 165₃₈; *Wieřpatis Iéřus yra Pharižeuřieř ant' pietú* 478₃₀ ~ *Pan IEžus iest v Pháryzeuřá ná obiedžie* 512₁₀. Šiai grupei priskirtini ir kai kurie abstraktesnės reikšmės daiktavardžių *Dievas, Tėvas* adesyvai: *gárba mána / kuriá turéiau nũg ámžio Diewíép Tėwíép manam p* 216₇ ~ *mial od wieku / v Boga Oyca mego* 224₂₂. Kalbamąja reikšme vartojami adesyvai visada žymi asmenį, žmogų, išskyrus vieną atvejį, kai vartojamas adesyvas liūtuosemp: *Danielui dũbeia lûtũřiam p alkřtancžiam nufiũřtu búwo [...] piétuř* 523₅ ~ *Dánielowi w dole v lwow łáknacemu* 568₁₈. Šios reikšmės adesyvų sinonimas *Postilėje* – prielinksninės konstrukcijos *priegGen/Instr*⁸, *pasAcc, tiesInstr* (Žilinskaitė 2004, 49t.).

⁶ Dažniausias prielinksninis adesyvo atitikmuo – konstrukcija *priegDat/Gen*. Bretkūno verstuose *Naujojo Testamento* tekstuose prielinksninės konstrukcijos *priegGen* ir *pasAcc* vietai šone žymėti vartojamos vienodai dažnai, tačiau Evangelijos pagal Luką taisymuose konstrukciją *priegGen* linkstama taisyti į *pasGen* (Gelumbeckaitė 2002, 127t.). Chylinskio *Biblijoje* vieta prie objekto realizuojama prielinksnine konstrukcija *pasAcc* (Kavaliūnaitė 2003, 41).

⁷ „...es bedeutet auch ‘bei, an’ und wird fast mit *priē* synonym“ (Fraenkel 1929, 63).

⁸ Prielinksnis *prieg* su daugiskaitos instrumentaliu (‘vieta asmens aplinkoje’) pavartotas vieną kartą: *prieg karálumis stowéio* 59₂₅ ~ *przy Krolách stali* 58₄₈. Prielinksnis *prie* su vienaskaitos datyvu ir daugiskaitos instrumentaliu vartojamas Rytų Lietuvoje (Zinkevičius 1966, 425).

4.3. Gyvumo požymį turinčių daiktavardžių ar įvardžių adesyvas vartojamas ko nors būdingumui arba išplitimui tarp žmonių nusakyti. Tokiais atvejais paprastai pasitaiko vardažodžių daugiskaita⁹, žyminti žmonių grupę ar tautą, kurioje paplitęs koks nors požymis, pvz.: [*Viešpatis*] *mufim p krikščioniam p wietos turēt ne gal* 41₃ ~ *v nas Chrześcijánow* 40₃₁; *fu Nikodemū žmógumi anū métū Żyd ūsem p / ir mōkšto ir βwēntības didēs* 254₁₇ ~ *Nykodemem / człowiekiem ná on czás w Żydostwie / y náuka y świętobliwościa zacnym* 262₂₂. Šios reikšmės adesyvas sinonimiškas inesyvui, plg.: *maldás / kuriu yra ganá prána β ūfe* 429₄₂ ~ *modlitwy / ktorych ieft dofyć v Prorokow* 445₆; *mótina Samuēlo budamá be berne labái ilgai (kas búwo anū metu Żyd ūfe daiktas gėdiβkas)* 562₄₀ ~ *(co bylá ná on czás w Żydowstwie rzecz sromotna)* 609₂₁. Ta pačia reikšme vartojama ir konstrukcija *tarpGen*¹⁰ (ja verčiamos lenkų kalbos konstrukcijos *międzyGen*, *uGen*, *w pośrodkuGen*), plg.: *Diewú pagėrbimas tār p' žmóniu [...] búwo* 523₄₇ ~ *Bogiem część v ludzi [...] bylá* 569₃, keletu atvejų – *viduryje/viduje/viduiGen* (le. *w pośrodku/w pośrodGen*): *W. Jėsus / jedėdamas widúie Dāktaru* 66₂₆ ~ *fiedzac w poyśrzodku Doktorow* 67₂₁.

4.4. Adesyvu žymima vieta/ būsena asmens viduje, jo sąmonėje vykstantys procesai: *Er ne degantí bū birdis mūfu mufim p* 189₃₇ ~ *Izali ferce náβe nie bylo goráiace w nas* 198₁₆₋₁₇; *Ir táre tiúnás patís fa wím p* 305₁₄ ~ *Y rzekl βáfarz jam w sobie* 314₈; *kitám p žmógup mažėfias nūdemes iβwįšta* 287₄₋₆ ~ *w dru-*

⁹ Keturis kartus DP pavartotas vienaskaitos adesyvas *pasaulip*, mano manymu, taip pat priskirtinas kalbamajai reikšmei (plg. *A m b r a z a s* 2006, 265). Ištraukose *iešbkome pábatpos pasáuli p / wėliniėp ir draugųfiamp io* 115₈ ~ *βukamy pomocy v šwiátá* 116₁₉; *elgetauie pėno / palikšminimo / ir pábatpos pasáuli p / ir wėliniėp* 105₅₁ ~ *žėbrza żywności / poćiechy / y podpomozenia v šwiátá* 107₆₋₇; *Wiešpatis Christus norint pafaulip plákas ir paniėkintas* 603₄₁ ~ *P. Chrystus ácž v šwiátá byl podty y wzgárdzony* 468₂₃; *búwo W. pasáuli p gáltumi ir lóbumi* 355₂₉ ~ *byl Pánem v šwiátá zacnym* 367₁₈ daiktavardis *pasaulis* vartojamas antrąja LKŽ duodama reikšme 'visi žmonės; aplinkiniai žmonės' ir žymi vietą/ būseną tarp žmonių. Vartoti adesyvą šiais atvejais galbūt skatino ir veiksmažodžių junglumo ypatybės (su veiksmažodžiais *ieškoti*, *elgetauti* adesyvas gana dažnas, pvz.: 67₁₆, 308₂₁, 588₃₂, 619₁₀, 631₈₃), taip pat ir vertimo šaltinio konstrukcija *uGen*.

¹⁰ Tačiau tarp adesyvo ir inesyvo bei konstrukcijos *tarpGen* vartosenos kalbamąja reikšme esama šiokių tokių skirtumų. Inesyvu ir prielinksniniame junginyje vartojamas daiktavardis *minia*, plg.: *kokiė búwo [...] Pharizėuβai tarp' anós miniós* 91₅₃ ~ *miedzy ona rzeβa* 92₅₅; *duβia krikščionies žmógaus / per Sakramėnta gaileitimo S. norint' minioiė pafwėiksta* 369₄₅ ~ *w ėižbie / bywa vздrowioná* 382₈. Adesyvas *miniaip* turėtų vietos šalia objekto reikšmę.

gim człowiecże / namnieyße niedoftátki obaczáia 294₃₅₋₃₆. Tokia pat reikšme DP dažnas ir inesyvas, pvz., *gîma žmóguie widutinis pakâius* 238₅₁ ~ *rodži fie w człowiecże wnetrzny pokoy* 247₃₇; *Téwas giwënafis [...]funuię* 450₂₃ ~ *w [...]synie* 477₅, plg.: *Nes' ne gál' tigrái bût' pérmanitas Téwas funuie ír funús Tiéwiep* 450₁₇ ~ *nie može wláfnie býc rozumian Oćiec w Synie / y Syn w Oycu* 476₅₂₋₅₃¹¹.

4.5. Vietą viduje žymi įvardžių, kurie yra gyvumo požymio neturinčių daiktavardžių substitutai, adesyvai¹², pvz.: *Néffa mários wiffu úpiu wändenis ing fawé réka / ir ant' to tur fa wíp' sawúsius tikrúsius wadenis* 596₂₁ ~ *ma w sobie fwe wláfnie wody* 122₅₄; *TOú Ewaugeliá kuria girdéiote / kríkbczionis miéliei / turi fa wím p dwieôpa priliginima* 87₅ ~ *ma w sobie napierwey dwoiákie podobieñstwo* 88₁₉; *manná kuríi izg dagáus púle [...]gêri fa wimp' paczeip turéio* 596₁₈ ~ *w fáme y sobie miála* 122₅₁. Tokia refleksyvinio įvardžio vartosena neabejotinai susijusi su lenkiškų konstrukcijų pažodine interpretacija ir posesyvine reikšme¹³.

4.6. Atskirai minėtina, kad adesyvai be vietos reikšmės dažnai žymi ir posesyvumą¹⁴. Pavyzdžiui, net 13,65% (116x) visų adesyvų yra tikrinių ar bendrinių, bet gyvumo požymį turinčių, daiktavardžių adesyvai, žymintys vietą rašytiniame ar sakytiniame šaltinyje ir nurodantys jo autorystę, pvz.: *Apé ka Iobie p teip yrá paraßita* 583₄ ~ *O czym v Iobá ták ieft nápißano* 630₁; *Magdëlena bú kuriú wiffúßiam p këturiúßiam p Ewangelíßtoßiam p Wiéßpati pátepe* 478₁₃ ~ *ktora w wßytkich czterzech Ewángelißto w Páná pomázála* 511₄₅₋₄₆. Jei nurodomas autorius ir teksto vieta, pirmojo visada vartojamas

¹¹ Vieta asmens viduje žymima ir specialiomis leksinėmis priemonėmis (daiktavardžių *siela, viduriai* 'vidus', *širdis, dūšia* inesyvais), sintagmomis *viduryje (ant) širdies, viduriuose ant dūšios*.

¹² Labai retai toks adesyvas randamas Chylinskio NT (Kavaliūnaitė 2001, 97).

¹³ Kartais dėl lenkiškosios konstrukcijos pavartotas sangražinis įvardis neturi ar nesustiprina posesyvinės junginio reikšmės, o tėra pažodinio vertimo rezultatas, pvz.: *kadág wifsôkia karálíßta fa wím p pêßkirta túri izgáißi* 119₃₃ ~ *gdyž kázde kroleßtwo w sobie rozdwoione / zginac mußi* 126₃₃₋₃₄. Vieta viduje adesyvu žymima sintagmose *užrakinti savimp* (~ le. *zamykać / zawierać w sobie*), pvz.: *Kuríi todrin' didéia diená eft pramintá / íog nę tiektai vžrakina fa wím p wifsás dienás praßókußiuii amžiu* 7₁₀ ~ *zámýka w sobie wßytkie dni* 7₁₀ (dar žr. 305₃₁, 352₈, 87₂₈).

¹⁴ Vietos ir posesyvinės reikšmių, žymimų adesyvu, sąsajas senuosiuose raštuose yra aptaręs Maskuliūnas (2000, 199–208). Šių reikšmių artumas aprašytas Lyonso (1977, 722t.).

w nas mowił P. Bog 258₅₂; *Ne iús ęsté kurié kálbatę / beť Dwafiá téwo iufu / kuriü iufimp kálba* 99₁₆ ~ *Duch Oycá wáfego / ktory w was mowi* 100₃₂; *Dwafiá Diewo [...] wifsad ir wifs üsia p kálba* 218₅₁ ~ *záwþe y we wþytkich mowi* 227₈. Adesyvas adresato funkcija pasitaiko su veiksmazodziu (iš)prašyti, pvz.: *ko turétu prašit toítaimioi dienoí Wiešpaties vžgimímó tamip bernelip daguieieip* 32₁₇ ~ *częgoby miał prośić w ten dzień Pánfkiego národzenia v tego dzieciatká niebieskiego* 32₈₋₉; *púlus knupfcia / ir prašídama neko iamim p* 482₁₆ ~ *prošac częgo v niego* 514₃₅; *to daugiaufei prašítumbit, W. Diewiép* 12₁₇ ~ *tego nawiecey prošili v P. Bogá* 11₅₃. Tokiá adesyvo vartosená galétu sąlygoti lenkų kalbos prielinksniné konstrukcija *uGen*, kuri dažniausiai verčiama adesyvu.

5. Senųjų raštų adesyvams priskiriamą sąsają su gyvumu, pastebėtą Zigmō Zinkevičiaus¹⁷, galima taikyti ir Daukšos *Postilės* kalbai. Tačiau adesyvo vartoseną pagal gyvumo hierarchiją DP nėra tokia griežta kaip Chylinškio NT ar Bretkūno *Biblijos* Evangelijoje pagal Luką. Lentelėje pateikiama DP adesyvo vartosenos statistika, atskleidžianti *Postilės* adesyvų sąsają su gyvumu.¹⁸ Kairiojoje lentelės skiltyje kalbos dalys ir jų subkategorijos išvardytos gyvumo ypatybės silpnėjimo tvarka.

1 lentelė. **M. Daukšos *Postilės* adesyvai**

Pirmojo asmens įvardžiai	<i>manimp / manip</i> (44x), <i>mūsip / mūsimp</i> (102x)
Antrojo asmens įvardžiai	<i>tavip / tavimp</i> (28x), <i>jūsip / jūsimp</i> (16x)
Sangrąžinis įvardis	<i>savimp / savip</i> (109x)
Rodomieji įvardžiai	<i>tamp / tampi / tamip / tamimpi</i> (9x), <i>tuosemp</i> (6x), <i>taip</i> (1x) / <i>šitaip</i> (1x)
Trečiojo asmens įvardžiai	<i>jamip / jampi / jamip / jamimp</i> (61x), <i>juosemp</i> (20x), <i>ieip</i> (5x)
Tikriniai vardai	<i>Dieviép</i> (80x), <i>Viešpatip</i> (14x) / <i>Viešpatiep</i> (1x), <i>Tėviep</i> (18x), <i>Kristup</i> (3x) / <i>Kristusiep</i> (1x), <i>Iesup</i> (1x) / <i>Iesusiep</i> (1x), <i>Lukošiup</i> (26x) / <i>Ioniep</i> (19x) / <i>Mateušiep</i> (21x), etc. Iš viso tikrinių vardų adesyvų – 235

¹⁷ Pasak autoriaus, „adesyvo formas kaip tik ir buvo labiausiai linkstama vartoti kalbant apie gyvąsias būtybes: tokia vartoseną senuosiuose raštuose sudaro nuo 70% iki 100% visų atvejų“ (Zinkevičius 1982,33).

¹⁸ Plg. Chylinškio *Biblijos* adesyvų statistiką, žr. G. Kavaliūnaitė 2001, 99, 2 lentelė.

Asmenų pavadinimai	sg. formos (48x), pvz.: <i>pranašiep</i> (11x), <i>žmogup</i> (8x), <i>žmonaip</i> (2x) pl. formos (77x), pvz.: <i>žmonėsemp</i> (20x), <i>žyduosiamp</i> (10x)
Gyvų būtybių (ne asmenų) pavadinimai	<i>liūtuosemp</i> (1x)
Daiktų pavadinimai	(77x), pvz.: <i>kojosemp</i> (19x), <i>grabiep</i> (6x), <i>vartuosemp</i> (5x)

Be lentelėje išvardytų formų, *Postilėje* vartojami deiktinių įvardžių adesyvai (*manamp* 2x / *manaip* 3x / *tavaip* 1x / *savamp* 2x / *savaip* 2x, *kitamp* 3x / *kitamimp* 1x / *kituosemp* 5x / *kitosemp* 1x, *pačiamp* 10x / *patimp* 1x / *pačėip* 1x / *pačiuosemp* 1x, *tokiamp* 1x), kognicinių įvardžių adesyvai (*visuosemp* 10x / *visosemp* 1x, *nekuriuosemp* 1x, *kuriamp* 3x / *kuriuosemp* 3x), skaitvardžių adesyvai (*antramp* 2x, *vienamp* 1x / *vienuosemp* 1x). Vieną kartą pavartotas abstraktas *majestotiep*, 5 kartus – būdvardžių vienaskaitos adesyvai, 14 – daugiskaitos.

Iš lentelės duomenų matyti, kad dažniausiai DP aptinkami tikrinių vardų adesyvai (235), pirmojo asmens įvardžių adesyvai (146), asmenų pavadinimų adesyvai (125), sangražinio įvardžio adesyvai (109), trečiojo asmens įvardžių adesyvai (86).

5.1. Aukščiausią vietą gyvumo hierarchijoje užimančių pirmojo asmens ir antrojo asmens įvardžių, taip pat sangražinio įvardžio DP vartojami tik adesyvai. Tai patvirtina A. Rosino teiginį, kad „asmeninių participinių ir refleksyvinio įvardžio posistemis Daukšos tekstuose neturi inesyvo“ (Rosinas 2001, 140)¹⁹. Šių įvardžių adesyvai sudaro 32,6% visų DP vartojamų adesyvų.

5.2. Trečiojo asmens įvardžiams (vienaskaitos ir daugiskaitos) būdingas tiek inesyvas, tiek adesyvas (9,4% visų adesyvų), plg.: *Chrystus iūfia* [gyvena] 608₁₀ ~ *Chrystus w nich* 472₂₅ ir *Giwėšiu iūfiamp ir waikβtinėšiu tarp iu* 319₂₅ ~ *Bede mieβkał w nich / y bede sie przechodźił miedzy nimi* 329₁₈₋₁₉; *tas Diėwiep giwėna / o Diėwas iemė* 528₂₁ ~ *ten w Bogu mieβka / á Bog w nim* 575₃ ir *iis' Téwiep yrá / ir Téwas iamím p* 450₁₉ ~ *on iest w Oycu y Oćiec w*

¹⁹ Daukšos *Katekizmo* forma *savi* (*bragindami iūs [prisakymus] fāwi didžėus ant wiffu daiktu* DK 70₁₇ ~ *pryzkázanie iego / wažac go sobie wiecey* 43₁₇) J. Palionio sudarytoje žodžių formų rodyklėje nurodoma kaip vienaskaitos inesyvas (720 p.). Pasak A. Rosino (2001, 140), jos „priskyrimas inesyvui nekorektiškas [...], čia jis atlieka datyvo funkcijas“. Z. Zinkevičius (1982, 33) nurodo neaiškiai atspausgtą formą *múfy* DP 47₂₁, tačiau *Postilės* originale yra aiškus galo balsis *-u* (*múfu*), plg. M. Biržiškos 1928 m. fotografuotą leidimą.

nim 477₁. Inesyvo ir adesyvo sinonimiškumą įrodo ir tokie atvejai, kai abu linksniai ta pačia reikšme vartojami viename sakinyje²⁰, pvz.: *ia mé [Dieve] giwêname / ia me krutinamés / ir i em i m p efmé* 606_{35–36} ~ *w nim žywiemy / w nim fie rußamy / y w nim iestefmy* 471₄; *ioğ ne wiénas ne ižege dágun' / titektái anjai patís / notfkirę ißrikituii ir ßwentuiu sanariu sawú. Nes ir iie ia m i m p žégia kaip ir ia m e n úžegę ižg dagáus* 454₃ ~ *Bo y oni w nim wstepuia: iáko y w nim duchownie sftapili z niebá* 481_{2–3}²¹.

5.3. Rodomųjų įvardžių adesyvų DP nėra daug (1,9%) ir jie visi susiję su gyvumu (išskyrus moteriškosios giminės formas *taip/ šitaip*). Rodomųjų įvardžių inesyvas *Postilėje* randamas kur kas dažniau²², tačiau daugiau gyvumo požymio neturinčių atvejų, plg.: *kas láiko žódi io / tam i m p iß tiefós mēile Diéwo tobulá yra* 236₄₅ ~ *w tym prawdziwie miłość Boża iest doskonála* 245₄₂; *Néffa kas pafáuli míl' / tam é nei mēiles Diéwo* 579₂₅ ~ *w tym nie máß miłości Božey* 626₃₆ ir *nebus iieumus atleiftá / nei tam é nei anámé pafauliie* 238₃₄ ~ *áni ná tym / áni na onym świecie* 247₂₃.

5.4. Tikrinių vardų adesyvai sudaro 25,6% visų DP adesyvų. Šių gyvumo hierarchijos narių vartojamas ir inesyvas, plg.: *nūğ mēiles Diéwo / kurí yrá Iéfu ié Chrístuie Wießpatiié mūfu* 526_{a31} ~ *ktora iest w Iezušie Chrystušie P. náßym* 571₅₃ ir *Néffa Dwáfia s. kas saldžeufio yra Diewiép* 249₁₉ ~ *Duch s. coş naßlodßego w Bogu iest* 257₁₇ (abiem atvejais adesyvas žymi vietą/ būseną asmens viduje). Tikrinių daiktavardžių adesyvu dažnai nusakoma vieta rašytiniame šaltinyje ar jo autorystė (žr. 4.6), o inesyvu – vieta asmens viduje, jo sąmonės procesai, pvz.: *Néffá tikróii žmogífte yra Mariioie* 626₄₂ ~ *człowieczeństwo iest w Márye y* 550₄₄; *Wießpatis Christus Mortoia s. nę giriá didžio fieloüimo* 493₈ ~ *w Marcie S. nie chwali wielkiego ftáránia* 526₂₃.

²⁰ Adesyvas ir inesyvas, žymintys vidinę būseną ar vyksmą asmenų sąmonėje, Bretkūno *Biblijos* Evangelijoje pagal Luką beveik niekada nevartojami viename sakinyje, – Bretkūnas pasirenka arba inesyvą, arba adesyvą (Gelumbekaitė 1997, 189, 199³¹).

²¹ Visuose junginiuose su sintagma *rasti priešastį* Daukšos vartojamas neparticipinių įvardžių [dėl termino žr. Rosinas 1996, 45] inesyvas, adesyvo šiame kontekste nepastebėta, pvz.: *ia me' ne wienós priešasties nerádo* 167_{a36} ~ *w nim žadney przycżyny nie náydował* 175₃₈; *ia mé né wienós priešasties mirties ne galéio rafti* 171₂ ~ *w nim* 180₄ (t. p. 166b_{23 37}, 167₃₅, 164₁₆, 166₂₇), plg. *ne wienós priešasties nerandú tame žmôguię* 167_{a43} ~ *w tym człowieku* 173₃₅.

²² Jų gausą lemia ir lenkiškosios konstrukcijos pažodinis vertimas, pvz., *tame: Todrinağ neturimé tam é Philippo ir Andriéius fakioi* 124₄₅ ~ *w tym Philippá y Andrzejá násládowác* 132₁; *karei pieß mané kęlfis / tam é aß pádukfi tureftiu* 79₄₀ ~ *w tym ia bede ufał* 81₃.

5.5. Asmenis žyminčių bendrinių daiktavardžių adesyvai sudaro 13,6% visų DP adesyvų. Nors *Postilėje* vyrauja didelio individualumo laipsnio adesyvai (požymiai: tikrinis, gyvas, vienaskaita, konkretus), kalbamųjų daiktavardžių adesyvų daugiskaitos formų rasta daugiau nei vienaskaitos – 8,4%. Jų gausą lemia adesyvo vietos, išplitimo tarp žmonių reikšmė (4.3), kuria inesyvas *Postilėje* vartojamas rečiau nei adesyvas²³. Asmenis žyminčių bendrinių daiktavardžių adesyvų ir inesyvų sinonimiją rodo tokie atvejai, kai abu linksniai vartojami panašiuose kontekstuose, pvz.: *welinái ródeš žmonesé prístotôsé* 196_{18–19} ~ *dyabli ukázowáli fie w ludžíách opetáných* 204₄₀ ir *rôdos táwos Wíeßpatís tepatenk’: o pářkui túrime gęřúřiamþ ißmintigúřiamþ ir Diéwo biiancziúřiamþ žmonesiamþ* 364₃₄ ~ *á potym fie rádžíc mamy / do brych / madrych / á bogodoyných ludži* 376_{36–7}.

Asmenis žymintys vienaskaitos adesyvai sudaro 5,2% visų asmenų pavadinimų adesyvų. Jų ir inesyvo koreliacija ryški su sintagma *turėti pavaizdą*, plg.: *kaip’ turime pawáizda anamę Pharižéuþę / ir múitinikę* 223₄ ~ *iáko mamy pržyklad w onym Licemierniku* 231₂₇; *Kaip’ ßwiéřu pawáizda turíme Heliie Kunîge* 566₂₇ ~ *iářny pržyklad mamy w Helim Káplanie* 613₈ ir *kaip’ turi pawáizda támpi žmógumþ / ir taip žmonáip* 371₄₂ ~ *maß pržyklad w tym człowieku yw tey chorey niewieście* 383_{53–384}; *Apé ka turime pawáizda Helizéuþo tar nep’* 522₂₅ ~ *mamy pržyklad w Helizeuþowym řludze* 567₄₁.

5.6. Gyvų būtybių, bet ne žmonių, pavadinimų, kaip jau minėta (4.2), rastas tik vienas adesyvas *liūtuosemp*. Inesyvu vartojamais kalbamaisiais daiktavardžiais žymima vieta viduje, plg.: *toieğ žuwiié rářtas búwo žiédas aukřo* 539₄₃ ~ *w teyže rybje naležiono pierścień złoty* 585_{51–52}.

5.7. Paskutinės gyvumo hierarchijos pakopos, negyvų daiktų²⁴, adesyvais žymima vieta prie, šalia objekto. Tai patvirtina tradicinę adesyvo reikšmę postpozicinių vietininkų sistemoje, aprašomoje *rimties / slinkties* ir *vidaus / nevidaus* parametrais (R o s i n a s 1995, 54, dendrograma), kurioje adesyvu

²³ Įdomu, kad Chylinskio NT daiktavardžių daugiskaitos adesyvų visai nėra (K a v a l i ū n a i t ė 2001, 101).

²⁴ Abstraktai užima žemesnę vietą gyvumo hierarchijoje nei negyvus daiktus žymintys adesyvai. Daukšos *Postilėje* pavartotas abstrakto adesyvas: *ißtiesiu ir klóiu nužémintus práßimus řawús Maieřtótieþ tawámþ* 316₄₁ ~ *rořpościeram uniżone proşby řwe pržed Máieřtatem twoim* 326₁₅, tačiau toks atvejis DP yra tik vienas, be to, jis neabejotinai sietinas su gyvumu.

priskiriami rimties ir nevidaus požymiai, pvz.: *wiſi túrimę ſtowét ſóftieþ io 360₅ ~ ſtánac̄ przed ſtolica iego 350₃₉*.

6. G. Kavaliūnaitės tyrimas, paremtas Chylinskio kalbos duomenimis, paneigia keturnarę, vidaus/ nevidaus (pašalio) opozicija pagrįstą postpozicinių vietininkų sistemą. Teigiama, kad Chylinskio NT ji trinarė: krypties reikšmė (aliatyvas ir iliatyvas) priešinama vietos reikšmei, kuri realizuojama dviem variantais – adesyvu, jei kalbos dalis yra žymėta gyvumo požymiu, ir inesyvu – jei kalbos dalis gyvumo požymio neturi (Kavaliūnaitė 2003, 47). Autorė teigia, kad „Daukšos idiolekte adesyvo vartojimu besireiškianti gyvumo arba individualumo gramatinimo sfera buvo kiek platesnė negu Chylinskio kalboje, nors principinio skirtumo tarp abiejų autorių adesyvo vartosenos nematyti“ (Kavaliūnaitė 2001, 104).

Daukšos *Postilėje* gyvas būtybes žymi daugiau nei du trečdaliai daiktavardžių ar įvardžių adesyvų. Aukštą poziciją gyvumo ir individualumo hierarchijose užimantys asmeniniai įvardžiai ir refleksyvinis įvardis, kaip ir Chylinskio NT, vartojami tik adesyvo linksniu. Trečiojo asmens ir rodomųjų įvardžių, tikrinių ir bendrinių asmenis žyminčių daiktavardžių vietos viduje reikšmė gali būti sinonimiškai vartojamas tiek inesyvas, tiek adesyvas. Tokia vartoseną Chylinskio NT visiškai nebūdinga, – ten rasta tik keletas asmenis žyminčių inesyvų (*žmonėse, pranašuose, visuose, žmoguj, boboj, motinøj*) (Kavaliūnaitė 2003, 101). Be to, Chylinskio tekste daugiskaitos formas turi tik pirmojo ir antrojo asmens įvardžių adesyvai, o DP vartojama ir trečiojo asmens bei rodomųjų įvardžių, ir asmenų pavadinimų daugiskaitos adesyvai.

Gyvumo požymį turinčių daiktavardžių ir įvardžių adesyvų vartoseną neabejotinai susijusi su posesyvumu. Įvardžių adesyvas vartojamas net tuomet, kai įvardis yra gyvumo požymio neturinčio daiktavardžio substitutas. Pasak A. Rosino, asmeninių participinių ir refleksyvinių įvardžių adesyvo pasirinkimą vietai viduje žymėti lėmė adesyvo posesyvinė reikšmė (Rosinas 2001, 140–143). B. Maskuliūnas teigia, kad kalbant apie asmens vidinės būsenos žymėjimą, „posesyvinės reikšmės atspalvio turėjimas šioje inesyvo ir adesyvo neutralizacijoje visiškai pateisina adesyvo viršenybę“ (Maskuliūnas 2004, 26).

Paskutiniųjų dviejų gyvumo hierarchijos pakopų Daukšos *Postilės* adesyvai sudaro aiškią opoziciją su inesyvu pagal vidaus/ nevidaus požymį. Tai aiškiai rodo adesyvo polisemiją – jis žymi vietą ir šalia objekto, ir jo viduje. Turint omenyje tokią Daukšos *Postilės* adesyvo vartoseną ir jo pirminę vietos

šalia objekto reikšmę, sudėtinga *Postilės* ar visų senųjų raštų kalbai taikyti ci-
tuotąjį W. Smoczyńskio teiginį, dar plg.: „Nie ma natomiast takiego tematu,
do którego tworzyłoby się zarówno loc. i ill., jak ade. i all.“ (S m o c z y ń s k i
2001, 215). Daukšos *Postilėje* pasitaiko atvejų, kai vartojami to paties kamieno
visi keturi postpoziciniai vietininkai, pvz.: *Neffa kurís nušalés / kad úgniesp
priéies fušils* 250₂₀; *Eikite prakeiktiéii úgnin’ amžinon’* 309₁₃; *degs anóie
úgniee ant’ ámžiu be gâlo* 607₉; *šildes’ úgnip [Petras]* 158₆; *kurís dabár nešioio
perfóna Karâlaus / grištâ perfónosp czebetôriaus* 582₄₈; *wienón personôn
Wiešpatiéš Chríftaus dwí naturi fušios* 474₂₀; *patís Chríftus perfónoie sawoie /
krikštitu* 357₃₆; *ne geyde pakâiaus perfóna yp nòrint didžiaušep’* 42₁₂. Dauge-
liu atvejų vieno žodžio vartoti visais keturiais postpoziciniais vietininkais
neleidžia jo leksinė reikšmė, o kontekstų, kuriuose gyvumo ypatybę turintis
daiktavardis būtų vartojamas iliatyvu, Daukšos *Postilėje* visai mažai.

7. Išvados

7.1. Skiriamos penkios Daukšos *Postilėje* vartojamų adesyvų reikšmės:
a) tradicinė vietos prie objekto (pašalio) reikšmė, kuria adesyvas Bretkūno
Biblijos Evangelijoje pagal Luką ir Chylinskio NT nevartojamas; b) vieta as-
mens aplinkoje; c) vieta/ daikto ar reiškinio išplitimas tarp žmonių; d) vieta/
būseną asmens viduje; e) vieta viduje, žymima refleksyvinio įvardžio, pakei-
čiančio gyvumo požymio neturinčius daiktavardžius, adesyvu.

7.2. Daukšos *Postilės* adesyvų suskirstymas pagal gyvumo hierarchiją
rodo, kad pirmojo asmens, antrojo asmens ir sangražinio įvardžių varto-
jami tik adesyvai. Tai visiškai sutampa su Chylinskio kalbos duomenimis.
Trečiojo asmens ir rodomųjų įvardžių, tikrinių vardų ir asmenų pavadinimų
gali būti sinonimiškai vartojamas tiek adesyvas, tiek inesyvas. Tokia var-
tosena Chylinskio NT visai nebūdinga. Be to, DP gausiai vartojami dau-
giskaitos adesyvai (pirmojo, antrojo ir trečiojo asmenų įvardžių, rodomųjų
įvardžių, asmenų pavadinimų, gyvų būtybių [ne žmonių] pavadinimų), o
Chylinskio NT daugiskaitos formas turi tik pirmojo ir antrojo asmens įvar-
džių adesyvai.

7.3. Gyvumo ypatybės neturinčių daiktavardžių adesyvas su inesyvu DP
sudaro vidaus / pašalio opoziciją. Gyvumo požymį turintys adesyvai ir ine-
syvai (vienaskaitos ir daugiskaitos trečiojo asmens įvardžiai, vienaskaitos ro-
domieji įvardžiai, tikriniai vardai ir gyvus asmenis žymintys daiktavardžiai)
žymi vietą asmens viduje ar tarp žmonių, – šiuos atvejus galima laikyti kal-
bamųjų linksnių painiojimo / neutralizacijos atvejais.

THE USE OF THE ADESSIVE IN MIKALOJUS DAUKŠA'S POSTILLA

Summary

The local meanings of the adessive in Daukša's *Postilla* are discussed. In other Old Lithuanian writings (Chylinskis' translation of the New Testament, the Gospel of Luke from Bretkūnas' translation of the Bible) the adessive is not used in its etymological meaning 'position near to the object', while in DP a 6,43% of the occurrences of the adessive are clearly used in its primary meaning.

The use of the adessive is mostly associated with animacy. Adessives are described according to the animacy hierarchy and compared to Kavaliūnaitė's analyses of the adessive in Chylinskis' translation of the New Testament. In DP the usage of the adessive doesn't follow the animacy hierarchy as closely as in Chylinskis' text. In the 3rd person personal pronoun, in demonstrative pronouns, proper names, and common animate nouns denoting humans the adessive and the inessive cases are neutralized in the meanings 'cognitive states and processes' and 'place among people', while in Chylinskis the adessive and the inessive are in complementary distribution.

ŠALTINIAI

BP – Postilla... Per Iana Bretkuna Lietuwas Plebona Karaliaucziuię Prufūfu... 1591. (Naudotasi: Aleknavičienė Ona, 2005, *Jono Bretkūno POSTILĖ*, Studija, faksimilė ir kompaktinė plokštelė, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto l-kla).

DP – Poštilla Catholicka... Per Kūnigą Mikaloiv Davksza Kanoniką Médnikų / iš lėkiško pergūldita... W Wilniui. Drukárnioi Akadėmios Societatis Iesv, A. D. 1599 (VU bibliotekos egzempliorius, sign. L_R 1618).

Mikalojaus Daukšos Postilės elektroninis tekstas. 2006 m. jį parengė Veronika Adamonytė, Milda Lučinskienė, Jūratė Pajėdienė, Mindaugas Šinkūnas, Eglė Žilinskaitė ir dr. Ona Aleknavičienė (grupės vadovė) pagal Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo remtą projektą „Senųjų lietuviškų raštų skaitmeninimas ir duomenų bazės kūrimas“; tekstas saugomas LKI Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriuje, Senųjų raštų duomenų bazėje, inventoriaus Nr. T-46.

Mikalojaus Daukšos Postilės abėcėlinė žodžių formų konkordancija. 2006 m. ją parengė Veronika Adamonytė, Milda Lučinskienė, Jūratė Pajėdienė, Mindaugas Šinkūnas, Vytautas Zinkevičius (programuotojas), Eglė Žilinskaitė ir dr. Ona Aleknavičienė (grupės vadovė) pagal Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo remtą projektą „Senųjų lietuviškų raštų skaitmeninimas ir duomenų bazės kūrimas“; saugoma LKI Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriuje, Senųjų raštų duomenų bazėje, inventoriaus Nr. K-46-1.

DK – Kathechismas... paraszitas per D. Iakvuba Ledesma ... Iżgulditas iż Liežuvio Lankiškio ing Lietuwißka per Kuniga Mikaloiu Daugba ... Iżłpáuftas Wilniue ... 1595. – Naudotasi fotokopiniu leidimu: Vida Jakštienė, Jonas Palionis (red.) 1995, *Mikalojaus Daukšos 1599 metų Katekizmas*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų l-kla.

W² – Poftilla Catholicka Mnieyfa ... Przeg D. Jakvba Wuyka ... W Krakowie, 1582.

W³ – Poftilla Catholicka Mnieyfa ... Przeg D. Jakvba Wuyka ... W Krakowie, 1590 (VU bibliotekos egzempliorius (sign. II 5343) ir 2000 metų J. Palonio perspaudas: Jonas Palionis 2000, *Mikalojaus Daukšos 1599 metų POSTILĖ ir jos šaltiniai*, Vilnius: Baltos lankos).

LITERATŪRA

Ambrasas Vytautas 2006, *Lietuvių kalbos istorinė sintaksė*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Fraenkel Ernst 1929, *Syntax der Litauischen Postpositionen und Präpositionen*, Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung.

Gelumbeckaitė Jolanta 1997, Postpoziciniai vietininkai J. Bretkūno *Evangelijos pagal Luką* vertime, *Baltistica* 32(2), 179–202.

Gelumbeckaitė Jolanta 2002, *Linksnių ir prielinksnių konstrukcijų sintaksė Jono Bretkūno Biblijos Evangelijoje pagal Luką*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto l-kla.

Kavaliūnaitė Gina 2001, Adesyvas Chylinskio Naujojo Testamento vertime, *Acta Linguistica Lithuanica* 45, 93–111.

Kavaliūnaitė Gina 2003, Postpozicinių vietininkų sistema Chylinskio Naujojo Testamento vertime, *Acta Linguistica Lithuanica* 49, 33–49.

Lyons John 1977, *Semantics 2*, Cambridge: Cambridge University Press.

Maskuliūnas Bronius 2000, Dėl vieno posesyvumo raiškos atvejo senuosiuose raštuose, *Baltistica* 34(2), 199–208.

Maskuliūnas Bronius 2004, Veiksmožodžio refleksyviojo posesyvumo raiška lietuvių senuosiuose raštuose, *Baltistica* 39(1), 19–32.

Range Jochen D., 1995, Allativ und Adessiv in altlitauischen Texten des 16. Jahrhunderts, *Linguistica Baltica* 4, 93–102.

Rosinas Albertas 1995, *Baltų kalbų įvardžiai: morfologijos raida*, Vilnius: Vilniaus universiteto l-kla.

Rosinas Albertas 1996, *Lietuvių bendrinės kalbos įvardžiai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų l-kla.

Rosinas Albertas 2001, *Mikalojaus Daukšos tekstų įvardžių semantinė ir morfologinė struktūra*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Smoczyński Wojciech 2001, Przypadki lokalne języków bałtyckich, in Idem, *Język litewski w perspektywie porównawczej*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 214–216.

Zinkevičius Zigmąs 1982, Lietuvių kalbos postpoziciniai vietininkai, – *Baltistica* 18(1), 21–38.

Zinkevičius Zigmąs 1966, *Lietuvių dialektologija*, Vilnius: Mintis.

Žilinskaitė Eglė 2004, M. Daukšos *Postilės* postpozicinių vietininkų ir jiems sinonimiškų prielinksninių konstrukcijų vartoseną ir vertimo šaltiniai, *Baltistica* 39(1), 33–53.

Eglė ŽILINSKAITĖ
Baltistikos katedra
Vilniaus universitetas
Universiteto g. 5
LT-01513 Vilnius
Lietuva
[egle.zilinskaite@flf.vu.lt]